

WOKÓŁ HUMANISTYCZNYCH IDEI I ICH REALIZACJI W KONTEKŚCIE JUBILEUSZU 100-LECIA AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ IM. MARII GRZEGORZEWSKIEJ ORAZ UZNANIA ROKU 2022 ROKIEM JEJ PATRONKI

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4231>

JANKOWSKA Dorota
doktor nauk humanistycznych
(w zakresie pedagogiki),
dyrektor Studiów Akademii
Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej,
Warszawa, Polska

Abstract. Artykuł prezentuje Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w kontekście jej misji, ukształtowanej zaangażowanym humanizmem myśli i dzieła jej Patronki. Konieczność przybliżenia Akademii i jej działalności środowiskowi akademickim Ukrainy uzasadnia szczególne nałożenie się w roku 2022 dwóch historycznie znaczących wydarzeń: Jubileuszu stulecia APS oraz uczynienia — decyzją Sejmu Rzeczypospolitej Polski — Marię Grzegorzewską postacią roku (Uchwała Sejmu ogłaszająca rok 2022 rokiem Marii Grzegorzewskiej z dnia 27 października 2021). Dodatkowym argumentem jest fakt wieloletniej i szczególnie owocnej współpracy naukowej APS ze środowiskiem akademickim Ukrainy oraz perspektywy dalszego jej rozwoju.

W artykule ukazywana jest specyfika uczelni, prezentowana tak poprzez odwołanie do myśli M. Grzegorzewskiej — Założycielki i Patronki Uczelni, jak i poprzez charakterystykę działalności naukowej instytutów Akademii, stanowiącej wyraz wierności humanistycznym ideom, a także sposób obchodzenia uroczystości jubileuszu Uczelni i zarazem roku Patronki.

Słowa kluczowe: Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej; Maria Grzegorzewska; uczelnia; tradycje akademickie; współpraca naukowa.

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej i jej Patronka

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej jest najstarszą polską uczelnią pedagogiczną, która już od 100 lat realizuje akademickie idee poszukiwania prawdy, kumulowania i przekazywania wiedzy oraz transmisji kultury, a także wezwania do konkretnego działania i społecznej służby na rzecz jednostek i grup potrzebujących wsparcia. Jej misja wyrasta z humanistycznej pedagogii Marii Grzegorzewskiej, która w każdej jednostce ludzkiej bez względu na jej stan zdrowia, stopień sprawności, pochodzenie społeczne, dostrzegała człowieka i jego człowieczeństwo z przynależną im godnością i pełnią praw ludzkich i obywatelskich (Grzegorzewska, 2002, s. 46-48). Akademia — od czasu jej założenia przez Marię Grzegorzewską w roku 1922 po dziś dzień — pozostaje nieustannie uczelnią o niezwykłym klimacie otwartości, dialogu, a łącząc idee i teorię z praktyką — zaangażowanej i czynnej życzliwości. Motto, którym kierowała się Patronka: «Piękne słowa tylko szkodę przynoszą, jeśli nie są poparte czynem, choćby próbą działania» (Gorajewska, 2006, s. 102) znajdują w murach APS wspaniałą realizację. Akademia kształci pedagogów, nauczycieli, pracowników socjalnych i innych specjalistów pracujących na rzecz osób wymagających wsparcia «w duchu poszanowania ich ludzkich i oby-

Maria Grzegorzewska w gabinecie,
Ul. Szczęśliwicka 40, 1959 r.

watelskich praw, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako niezbywalnego elementu ludzkiej kondycji oraz włączania osób niepełno-sprawnych w życie społeczeństwa na zasadzie równoprawnych obywateli» (<http://bip.aps.edu.pl/artykuly/440/misja-i-strategia>).

Przeżywająca swój stuletni Jubileusz Akademia stała się wiodącym w Polsce, a także poza jej granicami centralnym ośrodkiem wymiany idei oraz wiedzy naukowej w zakresie nauk społecznych; pedagogiki i pedagogiki specjalnej, psychologii i socjologii, zorientowanych na profesjonalne wspieranie ludzi z różnego rodzaju trudnościami, wynikającymi ze stanu zdrowia i sytuacji społecznej.

Choć Uczelnię zawsze cechowała kameralność, sprzyjająca budowaniu bliskich i autentycznych relacji międzyludzkich pomiędzy nauczycielami akademickimi i studentami, w ciągu stu lat swojej działalności prowadziła studia w sumie na kilkunastu kierunkach i kilkudziesięciu specjalnościach, wykształciła ponad 55 tysięcy absolwentów, zatrudniała ponad 2 tysiące nauczycieli akademickich, a wśród nich tak znakomitych jak W. Łuniewski, J. Korczak, M. Góralówna, N. Hanllgiewicz, O. Lipkowski, K. Kirejczyk, J. Pańczyk, J. Radziejewicz, J. Kostrzewski, U. Eckert, E. Tarkowska, J. Kuczyńska-Kwapisz, A. Góralski, K. Poznański, a wśród żyjących: J. Głodkowska, E. Gruszczyk-Kolczyńska, J. Bałachowicz, J. Czabała, S. Kwiatkowski, B. Śliwerski, M. Szymański, wymieniając niektórych z grona tylko profesorów zwyczajnych, pomijając w tym miejscu wielu wybitnych profesorów uczelni oraz adiunktów.

Zajęcia ze słuchaczami PIPS-APS 1951 r.

Aktualnie uczelnia zatrudnia ponad 320 nauczycieli akademickich, a na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, kształci około cztery i pół tysiąca studentów, przygotowując specjalistów do zawodów zaufania publicznego w duchu poszanowania godności człowieka — niezależnie od stopnia jego sprawności.

Doceniając wartości realizowanego dzieła, Sejm Rzeczypospolitej Polski podjął w dniu 14 października 2021 Uchwałę orzekającą, że «w 100 rocznicę utworzenia Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, w uznaniu wybitnych zasług jej założycielki, dyrektorki i patronki prof. Marii Grzegorzewskiej, ogłasza rok 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej» (Monitor Polski 2021 poz.982).

Należy nadmienić, że na to wielkie docenienie dzieła Grzegorzewskiej, stanowiące zarazem sukces założonej przez nią Uczelni, złożyły się wieloletnie starania. Pierwsza propozycja podjęcia działań na rzecz ustanowienia roku 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej została wyartykułowana w 2018 roku przez profesor Janinę Wyczęsany, uczennicę profesor Marii Grzegorzewskiej, na posiedzeniu Zespołu Pedagogiki Specjalnej, funkcjonującego przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk. Zespół Pedagogiki Specjalnej KNP PAN, we współpracy z władzami Akademii oraz panią posłanką na Sejm VIII i IX kadencji Anną Wasilewską, złożył wniosek do Marszałek Sejmu o ustanowienie roku jubileuszu APS rokiem Marii Grzegorzewskiej. Inicjatywa szybko spotkała się z formalnym poparciem środowisk akademickich: w lutym 2019 roku uchwały wyrażające poparcie dla ustanowienia roku 2022 w Rzeczypospolitej Polskiej Rokiem Marii Grzegorzewskiej podjął Senat Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej oraz Rada Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, a rok później — w grudniu 2020 roku — również członkowie Konfe-

Maria Grzegorzewska (Patronka Roku 2022) i
Janusz Korczak (Patron Roku 2012)

rencji Rektorów Uczelni Pedagogicznych. Skomplikowaną procedurę legislacyjną w Sejmie, wymagającą uzupełnienia dokumentacji i zebrania poparcia od minimum 30 posłów pod wnioskiem, pierwotnie koordynowała wspomniana Pani poseł Anna Wasilewska, a po jej śmierci (zmarła nagle 6 kwietnia 2021 roku) pani posłanka Monika Falej, która została ostatecznie wnioskodawczynią inicjatywy w Sejmie i koordynatorką jego procedowania w Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu. Pierwsze czytanie uchwały Sejmu RP w sprawie ogłoszenia roku 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej odbyło się 28 września 2021 roku i ponieważ treść uchwały została jednogłośnie przyjęta przez Członków Komisji, skierowano ją bezpośrednio pod obrady Sejmu. Wniosek na forum Sejmu referowała pani posłanka Urszula Augustyn. Jak informuje Marzanna Zaorska: «Głosowanie w Sejmie nad wnioskiem odbyło się dnia 14 października 2021 roku. Poza 1 głosem przeciwko oraz 1 wstrzymującym się wszyscy połowie głosowali za daną uchwałą. Została ona opublikowana w Monitorze Polskim dnia 27 października 2021 roku pod pozycją 982» (Zaorska, 2022).

To nałożenie się w roku 2022 dwóch historycznie znaczących wydarzeń: Jubileuszu stulecia APS (powtórmy: najstarszej pedagogicznej uczelni Polsce) oraz uczynienia — decyzją Sejmu Rzeczypospolitej Polski — Marię Grzegorzewską postacią roku w skali całego kraju, uzasadnia konieczność przybliżenia Akademii Pedagogiki Specjalnej im Marii Grzegorzewskiej i jej działalności środowiskom akademickim Ukrainy.

W tym kontekście warto też zauważyć, że współpraca APS z uczelniami Ukrainy od wielu wyróżnia się dynamizmem i efektywnością. Wśród trzydziestu uczelni, z którymi Akademia realizując

umowy o współpracy, podejmuje wspólne inicjatywy naukowe, co trzecia znajduje się w Ukrainie. Wśród wydawanych przez Uczelnię 8 punktowanych czasopism naukowych dwa z nich powstają w ścisłej współpracy z partnerami z Ukrainy: rocznik «Edukacja Zawodowa i Ustawiczna» (wydawany w języku polskim, ukraińskim i angielskim) oraz półrocznik: «International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies», wydawany w języku angielskim. Co ważne, od ponad ćwierćwiecza łączą Uczelnię szczególnie więzi z Narodową Akademią Nauk Pedagogicznych Ukrainy. APS, bowiem, jest jednym z głównych organizatorów systematycznie organizowanych pod patronatem Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy oraz Komitetu Badań Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk — Forum Naukowych Polskich i Ukraińskich Pedagogów. Począwszy od 2005 roku, kiedy to odbyło się pierwsze Forum, zorganizowano ich już dziewięć (Szlosek, 2022, 47-58). Kluczową rolę dla powstania tej inicjatywy naukowej odegrały inspiracje Towarzystwa Naukowego «Polska – Ukraina», na czele z jego prezesem: Profesorem Franciszkiem Szloskiem — dodajmy: pracownikiem naukowym APS i wieloletnim dyrektorem Instytutu Pedagogiki tejże uczelni.

Współpraca ze środowiskiem akademickim Ukrainy i naukowcami Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy, rozwinęła się w nadzwyczajny sposób zapewne też dlatego, że inicjowali ją wyjątkowi ludzie, rozumiejący potrzeby instytucjonalnego wspierania rozwoju nauki i żywo zaangażowanych w jego urzeczywistnienie. W tym kontekście należy zauważyć, że wśród szczególnych osób dla rozwoju współpracy pomiędzy Akademią Pedagogiki Specjalnej a tak znamienitą instytucją, o podstawowym znaczeniu dla rozwoju nauk pedagogicznych w Ukrainie jaką jest Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy, znaleźli się ze strony APS obok wspomnianego Prof. F. Szloska, także byli Rektorzy Uczelni: Prof. Jan Łaszczczyk i Prof. Stefan Kwiatkowski (wszyscy wymienieni są członkami Narodowej Akademii Nauk Pedagogicznych Ukrainy). Ze strony NANP szczególną rolę w zacieśnianiu współpracy na rzecz rozwoju nauk pedagogicznych bez względu odgrywa Prezydent NANP — Prof. Wasyl Kremień, a obok niego w przeszłości Prof. Ivan Zjaziun i nieustannie Prof. Nelly Nyczkało, od wielu lat związana z APS także faktem bycia *visiting professor* tejże Uczelni.

Spotkanie w APS w ramach IX Forum
Polska-Ukraina 2022 r.

APS — pomiędzy kontynuacją idei a nowatorstwem badan

Aktualnie strukturę Akademii Pedagogiki Specjalnej tworzy 6 instytutów oraz dwie jednostki ogólnouczelniane (Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych i Studium Wychowania Fizycznego i Sportu). Jednostki ogólnouczelniane zabezpieczają kształcenie językowe oraz dbałość o rozwijanie kultury fizycznej studentów kształcących się na wszystkich kierunkach. Natomiast działalność naukowa prowadzona jest w instytutach. Tu też prowadzone jest kształcenie studentów i sprawowana merytoryczna opieka nad określonymi kierunkami studiów. Znamienne jest to, że z pełnym powodzeniem w Akademii udaje się łączyć najcenniejsze wartości jakie wniosła w jej życie Założycielka i Patronka z nowoczesnością i rozwojem nowatorskich podejść i badań naukowych. Fakt ten dokumentuje zarysowana niżej (z oczywistych względów tylko sygnałnie) specyfika działalności naukowej i dydaktycznej działających w Uczelni instytutów.

(1) Instytutem bezpośrednio wyrastającym z idei założycielskich i wprost realizujący idee Marii Grzegorzewskiej jest Instytut Pedagogiki Specjalnej.

Prowadzone w nim badania dotyczą obszaru pedagogiki specjalnej i edukacji włączającej. Pracownicy instytutu przedmiotem swoich zainteresowań czynią osoby ze specjalnymi potrzebami, ich rodziny i środowiska życia. Zgodnie z podejściem wpływającym z humanizmu Patronki, od lat propagowanym przez środowiska badaczy Instytutu (dziś wreszcie uznanym powszechnie), kwestie wychowania i kształcenia, profilaktyki, rehabilitacji i terapii, czy resocjalizacji osób potrzebujących wsparcia, rozpatrywane są z perspektywy ich potencjałów. Przyjmuje się, że procesy edukacyjne podnoszą na wyższy poziom i usprawniają jednostkę, nie tyle poprzez skupianie się na jej niepełnosprawności, ale

poprzez odkrywanie zasobów, które jak każdy człowiek posiada.

Instytut Pedagogiki Specjalnej sprawuje opiekę merytoryczną nad kształceniem studentów na kierunku pedagogika specjalna. Na kierunku tym prowadzone są wszystkie specjalności występujące w Polsce (edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną, ze spektrum autyzmu, terapia pedagogiczna, surdopedagogika, tyflopädagogika, wczesne wspomaganie rozwoju, edukacja włączająca, resocjalizacja).

(2) Ilościowo najliczniejszym instytutem (ponad 90 pracowników) jest Instytut Pedagogiki. Badania prowadzone przez zespoły naukowe instytutu ogniskują się wokół historycznych, kulturowych i społecznych uwarunkowań współczesnej edukacji, a ich efektem są pogłębione opisy zjawisk związanych z opieką, wychowaniem i kształceniem. Badacze Instytutu Pedagogiki czują swoje więzi z ideami, stanowiącymi fundament Uczelni. Jak czytamy na stronie Instytutu: «Podejmowane badania — zgodnie z misją patronki APS Marii Grzegorzewskiej — ujęte są w ramę aksjologiczną uznania i afirmacji ludzkiej podmiotowości oraz sprawiedliwości społecznej. W badaniach, kształceniu i działalności społecznej Instytutu podkreśla się niezbywalną godność i szacunek dla każdej osoby oraz prawo wszystkich podmiotów wychowania do rozwoju w warunkach odpowiadających ich możliwościom, potrzebom i aspiracjom» (<http://www.aps.edu.pl/instytuty/instytut-pedagogiki/obszary-dzialalnoscinaukowej/>). Instytut sprawuje merytoryczną opiekę nad takimi kierunkami jak pedagogika, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza i szkolna, pedagogika zdolności i informatyki, a także praca socjalna.

Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej, dziedziniec, 2001 r.

(3) Instytutem badającym kwestie edukacji na poziomie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej jest Instytut Wspomagania Rozwoju Człowieka i

Społeczność ucząca się: warsztaty dydaktyczne dla nauczycieli akademickich APS

Społeczność ucząca się: praca w czytelni

Edukacji. Badania prowadzone przez pracowników instytutu wpisują się w idee misji Uczelni: Akceptacji, Partycypacji i Solidarności społecznej. Podejście badawcze naukowców instytutu cechuje bowiem nakierowanie na zmianę edukacyjnej rzeczywistości. Wielu pracowników pozostaje aktywnymi zawodowo nauczycielami instytucji edukacyjnych, przede wszystkim szkół i przedszkoli, stąd mogą prowadzić «badania w działaniu», rozwijając paradygmat pedagogiki krytycznej. Sprawują merytoryczną opiekę nad kształceniem studentów na kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna, a także logopedia, w ścisłym związku z edukacyjnymi realiami a zarazem — zgodnie ze wskazaniem Marii Grzegorzewskiej — dążąc z zaangażowaniem do ich twórczej zmiany: czynienia rzeczywistości edukacyjnej wyzwalającą i w pełni podmiotową dla każdego jej uczestnika.

(4) Dynamicznie rozwijającą się jednostką APS jest Instytut Psychologii. Prowadzone w nim badania oscylują wokół ważnych dla Uczelni kwestii: mechanizmów zaburzeń psychicznych, funkcjonowania osób chorujących psychicznie i wymagających psychologicznego wsparcia, a także zachowań agresywnych — ich przyczyn i sposobach ich oponowywania. Istotny obszar podejmowanych badań dotyczy też problematyki uzależnień. Instytut Psychologii sprawuje merytoryczną opiekę nad kierunkiem psychologia, w ramach której realizowane są ściśle wpisujące się w misję Akademii specjalności: psychologia kliniczna, psychologia wspierania rozwoju i kształcenia, stosowana psychologia społeczna.

(5) Jednym z młodszych, bo działającym od 2006 roku jest Instytut Filozofii i Socjologii. Powstając określił swoje zainteresowania badawcze w obszarze filozofii: etyki odpowiedzialności, inkluzji społecznej i idei zrównoważonego rozwoju oraz w obszarze socjologii: socjologii kultury oraz bliskim

misji Uczelni: socjologii rodziny, wychowania i — unikatowej — socjologii niepełnosprawności. Dziś Instytut sprawuje merytoryczną opiekę nad kierunkiem studiów: socjologia. Wysoka ocena parametryczna dyscypliny filozofia (z lipca 2022 roku) otworzyła możliwość prowadzenia studiów także w jej obszarze, co prawdopodobnie w niedalekiej przyszłości będzie miało miejsce.

(6) Szczególnym instytutem jest Instytut Edukacji Artystycznej, mieszczący się w kamienicy, w której mieszkała i pracowała do swojej śmierci Maria Grzegorzewska. Pracownicy instytutu z dumą podkreślają, że zajmują przestrzeń nasyconą jej inspirującą obecnością.

Mieszkanie M. Grzegorzewskiej, Spiska 16, 1950 r.

Przypominają, że kariera naukowa Grzegorzewskiej rozpoczęła się rozprawą doktorską obronioną na paryskiej Sorbonie p.t. «Studium na temat rozwoju uczuć estetycznych — badania z zakresu estetyki eksperymentalnej przeprowadzone wśród uczniów szkół brukselskich», a namysł nad pięknem i sztuką leżą u zarania Akademii na równi z potrzebą eksperymentowania i badań naukowych.

Działalność artystyczna instytutu prowadzona jest w obszarze malarstwa, rzeźby, grafiki oraz nowej sztuki multimedialnej.

Działalność naukowo-badacza koncentruje się na badaniu uwarunkowań (historycznych, kulturowych, społecznych) sztuki współczesnej, a także związków sztuki i pedagogiki (wychowania przez sztukę, edukacji artystycznej). Specyficzną działalnością Instytutu jest prowadzenie obok działalności artystycznej w zakresie sztuk plastycznych — arteterapii plastycznej, nakierowanej na pomoc osobom z problemami psychicznymi oraz niepełnosprawnościami. Instytut sprawuje merytoryczną opiekę nad kierunkiem studiów edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych. Pracownicy instytutu dążą do ciągłego doskonalenia nie tylko w obszarze sztuki, także edukacji, terapii przez sztukę oraz wspierania rozwoju człowieka. Dążenia te zostały docenione najwyższą oceną ostatniej parametryzacji MNiE (z lipca 2022 roku).

Profile badawcze oraz kierunki rozwoju i osiągnięcia instytutów Akademii Pedagogiki Specjalnej wskazują na potencjał tak myśli i dzieła jej Patronki, jak i szerzej — na wartość dbałości o dobre tradycje akademickie. Jeśli tradycje te pozostają żywe, stają się źródłem podnoszących sił, przenoszących — jak mówiła Grzegorzewska — «z przeszłości w przyszłość» (Grzegorzewska, 1996).

Obchody Jubileuszu Akademii – znaczenie naukowe, kulturalne i społeczne

Rok akademicki 2021/22 z powodu jubileuszu 100-lecia tak wyjątkowy dla APS był też rokiem dramatycznym, przebiegającym w cieniu tragedii: przedłużającej się pandemii, a potem napaści rosyjskiego agresora na Ukrainę. Trzeba podkreślić, że od lat trwająca bardzo bliska współpraca APS ze środowiskiem naukowym Ukrainy w czasie tego roku nabrała jeszcze większej mocy, a świadomość bliskości i wspólnoty losów pogłębiła więzy przyjaźni. Przedstawiciele ukraińskich uczelni – pomimo wojny – uczestniczyli w wydarzeniach jubileuszowego roku nie tylko w formie spotkań zdalnych, ale także — bezpośrednio obecności.

Fakt obostrzeń pandemii, a przede wszystkim dramatu wojny zdecydował o charakterze obchodów Jubileuszu. Wspólnota akademicka APS, z Rektorą Profesorą Barbarą Marcinkowską na czele, zdecydowała o rezygnacji z typowych dla jubileuszy uczelni form świętowania w postaci uroczystych balów, zabaw, festynów czy pikników, na rzecz wydarzeń w tym kontekście bardziej odpowiednich i odpowiadających nastrojowi czasu.

Władze Uczelni z Rektorą B. Marcinkowską na czele podczas Senatu kończącego Jubileusz i Rok Marii Grzegorzewskiej (grudzień 2022)

Obchody miały stać się okazją do dalszej realizacji misji Uczelni, stanowić pasmo wydarzeń pogłębiających świadomość idei niezmiennie przyswiewających działalności uczelni i płynące stąd poczucie jedności środowiska jej pracowników i studentów. Zaplanowano je jako cykl tematycznie odpowiadających misji uczelni i przestaniem Jej Patronki konferencji i seminariów, istotnych naukowo, w których w kontekście odwołań do tradycji, zaprezentowano aktualny stan badań. Do uczestnictwa zapraszano przedstawicieli uczelni polskich i zagranicznych oraz partnerów ze środowiska zewnętrznego.

Święto Uczelni 2022_ uroczyste posiedzenie Senatu

Przedstawiony niżej skrót kalendarium wydarzeń zorganizowanych w związku ze 100-leciem APS i ogólny ich przegląd oddaje ducha jubileuszu i przybliży specyfikę Uczelni. Do imprez przeżywania jubileuszu APS i roku Marii Grzegorzewskiej należały (<https://100.aps.edu.pl/>):

- 07.10.2021: Uroczysta Inauguracja Jubileuszowego Roku Akademickiego 2021/2022, uświetniona wykładem wybitnego pracownika Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Jacka Hołówki

Obrady konferencyjne w APS 2022 r.

«Inspiracje filozoficzne dla nauki» i koncertem fortepianowym utworów Fryderyka Chopina w wykonaniu Yumeko Kawamoto (Japonia).

- 08.10.2021: Konferencja Ogólnopolska «Nauka i odpowiedzialność. O roli wartości w nauce», poświęcona tematyce szeroko rozumianej odpowiedzialności w nauce, rozważająca problemy etycznego wymiaru działalności naukowej, związane z kształtowaniem wzorców, ideałów, wartości i zasad, które powinny być realizowane przez naukowców. W tym kontekście przywołano postać i działalność naukową Marii Grzegorzewskiej, jako żywe świadectwo związków pomiędzy odpowiedzialnością nauki za życie społeczne a instytucjonalnymi i praktycznymi jej konsekwencjami.

- 18-19.11.2021: Międzynarodowa Konferencja «Poradnictwo psychologiczne od teorii do praktyki» (forma zdalna), skupiająca środowiska akademickie oraz pracowników poradni, szpitali i centrów zdrowia, w których oferowane jest poradnictwo psychologiczne rodzinne i wychowawcze oraz dla osób w różnych okresach rozwojowych, z niepełnosprawnością, chorujących somatycznie i psychicznie. Celem konferencji — naukowo-szkoleniowej — stała się integracja środowisk i wymiany doświadczeń w zakresie poradnictwa psychologicznego oraz przedstawienie nowatorskich metod w jej zakresie.

- 10.12.2021: Sympozjum ogólnopolskie «Homo Amans (człowiek miłujący)», poświęcone Marii Łopatkowej, wieloletniej współpracownicy Akademii i twórczyni «pedagogiki serca» w piątą rocznicę jej śmierci. Intencją wydarzenia było przypomnienie niezniszczalnych dokonań pedagogów określanych «pedagogami serca» (do których należała M. Grzegorzewska), by w ich teorii i praktyce realizującej idee pedagogiki humanistycznej, dostrzec drogę poprawy świata i troski o jego przyszłość.

Zwrócono uwagę, że rozwijanie Homo Amans to żywe i wielkie wyzwanie dla współczesnej pedagogiki.

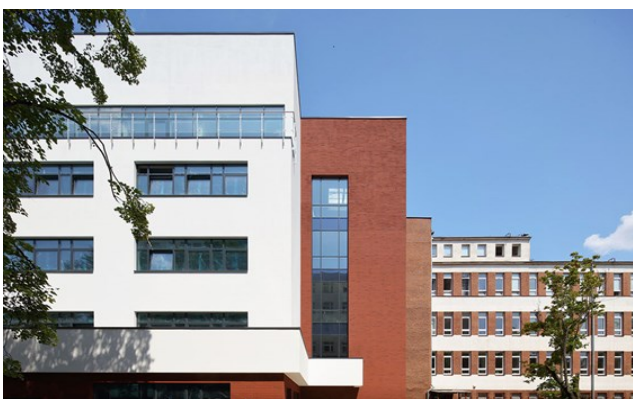
- 08.04.2022: Międzynarodowa konferencja «Wybory kobiet. Obecność Polek na uniwersytetach w XX wieku», podczas której zaprezentowano sylwetki kobiet, które wybrały drogę rozwoju naukowego oraz przedstawiono wyniki badań na temat społeczno-kulturowych uwarunkowań obecności kobiet na uczelniach. W perspektywie historycznej oceny roli kobiet w świecie nauki w okresie międzywojnia, socjalizmu i transformacji ustrojowej odniesiono się do postaci Marii Grzegorzewskiej, poświęcając jej odrębną sesję: Maria Grzegorzewska – portret wielokrotny.

- 11-12.05.2022: Ogólnopolska Konferencja Naukowa «Wspieranie rodziny w ujęciu interdyscyplinarnym», skupiająca przedstawicieli środowisk naukowych, badających kwestie niedostosowania społecznego oraz resocjalizacji dzieci jak też praktyków — pracowników socjalnych i pracowników instytucji systemu pomocy, zajmujących się szeroko pojętym wspieraniem rodziny. Podejmowano problemy wsparcia dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz pieczy zastępczej w świetle aktualnych rozwiązań prawnych, a także kwestie niedostosowania społecznego i resocjalizacji dzieci jako wyzwaniu dla systemu pomocy i wsparcia.

- 13-14.05.2022: Międzynarodowa Konferencja Naukowa «Zmiany środowiska uczenia się we wczesnej edukacji podczas (i po) pandemii – badania, dialog, rozwojowe zasoby i codzienne praktyki», przeprowadzona we współpracy z Uniwersytetem J. Kochanowskiego i Sekcją Edukacji Elementarnej KNP PAN. Jej celem było przedstawienie badań dotyczących edukacji w czasie pandemii, które pokazały zaistnienie trwałych zmian w środowisku i przestrzeni życia i uczenia się także dzieci na pierwszym poziomie edukacji (przedszkolnej i wczesnoszkolnej). Poszukiwano konkretnych wskazań dla edukacji po pandemii, wobec faktu, że nauczanie zdalne uwypuklając tradycyjne, niezmiennie funkcje szkoły, zarazem unaocniło jej braki.

- 25.05.2022: Uroczyste posiedzenie Senatu w Dniu Święta Uczelni, podczas którego siostrze Małgorzacie Chmielewskiej nadano tytułu Doktora Honoris Causa za wieloletnią pracę oraz zaangażowanie w działalność społeczną na rzecz osób znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych — doświadczających ubóstwa, kryzysu bezdomności i osób z niepełnosprawnościami. Święto Uczelni w roku Jubileuszu skupiło wielu

znamienitych gości, m.in. przedstawiciele władz państwowych i samorządowych, władz Uczelni z całego kraju, przedstawiciele Kościołów i związków wyznaniowych, reprezentantów organizacji pozarządowych, placówek edukacyjnych i innych instytucji zaprzyjaźnionych z APS. Dzięki towarzyszącym mu wydarzeniom artystycznym zyskała szczególną oprawę. Wpisana w obchody wystawa artystów plastyków Pokój nauczycielski. Hommage a Grzegorzewska stanowiła artystyczny wyraz kontynuowania wiary Patronki Uczelni w siłę nauczycielskiego etosu, doceniania niezwykłości procesu wychowania, w którym «bogactwo jednego człowieka staje się źródłem drugiego», w którym dochodzi do «czynnego dobra i miłości».

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2022 r.

- 2-3.06.2022: Międzynarodowa Konferencja «Discourses of childhood and social education», objęta patronatem UNICEF Polska oraz Polskiego Komitetu ds. UNESCO, stanowiąca zwieńczenie 15. Szkoły Letniej UNESCO. Kwestie dziecka, jego sytuacji społecznej i edukacji rozpatrywane były w szerokiej, wielokulturowej perspektywie (wśród prelegentów znajdowali się przedstawiciele Stanów Zjednoczonych, Kanady, Indii, Chorwacji, Belgii, Czech, Wielkiej Brytanii oraz Polski). Obok badań pokazujących specyfikę edukacji w czasach pandemii, wraz ze wskazaniem na potrzebę rozwoju społecznego i duchowego młodych pokoleń, pojawiały się kwestie niezwykle trudnych sytuacji dzieci cierpiących głód czy dzieci — żołnierzy. Wydarzenie wzmacniało ducha solidaryzmu i walki o godne dzieciństwo dla dzieci całego świata.

- 8.06.2022: Międzynarodowe Seminarium Naukowe «Edukacja dla zrównoważonego rozwoju jako wyzwanie pedagogiczne w obliczu kryzysu klimatycznego», poświęcone roli pedagogów w przeciwdziałaniu zagrożeniom ekologicznym i kryzysowi klimatycznemu. Jego celem stało się

poszukiwanie sposobów zwiększania zaangażowanie władz i nauczycieli do podejmowania programów kształcenia środowiskowego, ochrony bioróżnorodności i rozumienia koncepcji zrównoważonego rozwoju. Uczestniczyli w nim eksperci ds. ochrony klimatu, pedagodzy, przyrodnicy i nauczyciele z Polski i Norwegii, prezentujący różne rozwiązania stosowane w edukacji ekologicznej. Seminarium towarzyszyła wystawa o Celach Zrównoważonego Rozwoju przygotowana przez studentów APS.

- 27.10.2022: Ogólnopolska Konferencja «Dydaktyka w czasach niepokoju i zmiany społecznej», odpowiadająca na diagnozowany stan wzrostu niepewności i lęków, wywołanych nierozwiązanymi problemami (ekonomicznymi, etnicznymi, ekologicznymi, psychologicznymi)», na które nałożyły się problemy nowe, związane z czasami pandemii i wojny. Konferencja miała na celu przedstawienie diagnozy jak edukacja odpowiada na te wyzwania i co należy zrobić, aby wzmocnić jej potencjał, by mogła skuteczniej przeciwstawiać się kryzysom. Do dyskusji o dydaktyce odpowiadającej potrzebom dzisiejszego świata włączono nauczycieli i pedagogów praktyków, którym zaproponowano też uczestnictwo w warsztatach ćwiczących wykorzystanie nowych technologii w pracy z uczniem, w tym narzędzi wspierających ocenianie kształtujące.

- 14.12.2022: Uroczyste posiedzenie Senatu, podsumowujące Jubileusz i rok Marii Grzegorzewskiej, podczas którego prof. dr hab. Marcin Pałys wygłosił wykład o znamienym tytule: pt. «Autonomiczne i odpowiedzialne: uczelnie, jakich potrzebujemy». Symbolicznym dla zamknięcia roku Patronki Uczelni stało się uhonorowanie Pani Wandy Traczyk-Stawskiej odznaczeniem ECCE HOMO, przyznawanego osobom odważnym i wrażliwym, troszczącym się przede wszystkim o innych, prezentującym postawę społecznej służby. Działalność społeczna nagrodzonej, znana w całej Polsce, charakteryzuje kierowanie się wartościami zgodnymi z Misją Akademii. Akcentem artystycznym dla tego wydarzenia był występ polskiego muzyka, kompozytora i wokalisty Tadeusza Woźniaka oraz jego syna, osoby z zespołem Downa.

- 15.12.2022: Międzynarodowa konferencja «Acceptance, Participation, Social Solidarity — Interdisciplinary challenges in creating of community for all», finalizująca jubileuszowe uroczystości. Podczas Konferencji, przywołując humanistyczne, ponadczasowe idee Patronki Uczelni zawarte w przesłaniu «Nie ma kaleki — jest człowiek»,

rozważano problemy współczesności w kontekście nadrzędnych idei misji uczelni, jakimi są: akceptacja (kierująca uwagę na: tożsamość Innego, jakość życia, wyzwalenie potencjału, autonomia), partycypacja (łączy się z normalizacją, inkluzją, współdziałaniem, samorealizacją) i solidarność społeczna (dotycząca praw człowieka, odpowiedzialności, bezpieczeństwa, przynależności społecznej).

To ostatnie wydarzenie w swoich intencjach ogarniać miało całokształt problematyki ważnej dla Uczelni i szerzej dla edukacji i przyszłości świata.

Jubileusz i wyjątkowość roku 2022 nie przystaniał naturalnego dla APS aktywnego odpowiadania na potrzeby toczącego się «tu i teraz» życia. Jak wspomniano dramatem roku była przede wszystkim napaść na Ukrainę i badając kalendarium działań Uczelni odnajdziemy wiele aktywności nakierowanych na demonstrowanie sprzeciwu wobec tego barbarzyństwa i udzielanie konkretnej pomocy Ukrainie. Już w pierwszym tygodniu wojny zawiązała się kilkuset osobowa grupa nauczycieli akademickich, studentów i pracowników administracji APS «Solidarni z Ukrainą», która początkowo spontanicznie, z czasem w coraz bardziej systemowy i skoordynowany sposób, świadczyła i świadczy pomoc uchodźcom, a także obywatelom Ukrainy, którzy pozostali w kraju. Liczne działania w tym zakresie nie stanowiły wydarzeń jubileuszowych i ich opis wymagałby zupełnie innego opracowania. W tym kontekście wspomniane są jako świadectwo wcielania w życie humanistycznych idei Patronki i kształtowanego nimi od stu działania Uczelni zaangażowania jej społeczności.

APS – Akademia Przyszłego Stulecia

Rok 2022 był rokiem szczególnym dla Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej oraz dla uczczenia pamięci i docenienia nieprzemijalności dorobku Jej Patronki. Wydaje się, że przywołanie wydarzeń, które złożyły się na całość obchodów może stanowić przykład wyzwiania synergii pomiędzy samą organizacją obchodów i wspólnym «świętowaniem» a dalszą intensyfikacją badań i popularyzacją humanistycznych idei, okazją do zacieśniania współpracy środowisk akademickich (z Polski i spoza jej granic, w tym z Ukrainy), skupiania wokół siebie instytucji środowiska społecznego, czy wreszcie dbałością o rozwój kultury i kształcenie wrażliwości estetycznej osób uczestniczących w obchodach. Obchody 100-lecia APS stanowiły kolejny krok, by stawała się Akademią Przyszłego Stulecia.

APS 2022- wnętrza nowego budynku kampusu przy Ul. Szczęśliwickiej 40

Na pewno kolejne sto lat działania Uczelni będzie dalej intensyfikowało transmisję wartości humanistycznych i rozwój nauk społecznych, szczególnie pedagogiki i pedagogiki specjalnej. Na pewno też, w realizacji swojej misji Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej pogłębi kontakty z uczelniami Ukrainy i w pełni wykorzysta doświadczenia wspólnych badań i współpracy naukowej z Narodową Akademią Nauk Pedagogicznych Ukrainy. To co łączy APS z NANP to bowiem wierność wartościom akademickim, rzetelność i nowoczesność badań, a także — nawiązując do tytułu przetłumaczonej na język polski przez Prof. F. Szloska pracy Profesora W. Kremienia (2011) — perspektywa antropocentryzmu, decydująca o humanistycznym i podmiotowym podejściu do każdego człowieka, szczególnie tego, który wymaga wsparcia. Jak napisała Maria Grzegorzewska: «Fundamentem pracy wychowawczej powinno być pogłębianie humanitaryzmu w człowieku» (Grzegorzewska 2002, s. 66).

BIBLIOGRAFIA

- Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. (2022). *Akademia Przyszłego Stulecia*. <https://100.aps.edu.pl/>
- Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. (2022). *Obszary działalności naukowej*. <https://bit.ly/3JyyQh4>
- Biuletyn Informacji Publicznej. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. (2021, 20 stycznia). *Strategia Rozwoju APS na lata 2021-2030*. <https://bit.ly/3WQzoSv>
- Go rajewska, D. (2006). *Fakty i mity o osobach z niepełnosprawnością*. Warszawa: Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji.
- Grzegorzewska, M. (2002). *Listy do młodego nauczyciela. Cykl I—III*. Wydanie czwarte. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
- Kremień, W. (2011). *Filozofia antropocentryzmu w edukacyjnej przestrzeni* (tytuł oryginalny: Філософія людиноцентризму в освітньому просторі). Tłum. F. Szlosek i in. Radom: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB.

Monitor Polski, 2021, poz.982: *Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 października 2021 r. w sprawie ustanowienia roku 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej*. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000982/O/M20210982.pdf>
Szlosek, F. (2022). *Pedagogika bez granic, Edukacja Ustawiczna Dorosłych*, 1, 47–58.
Tomasik, E. (1998). *Ocalić od zapomnienia*. Warszawa: Wydawnictwo WSPS

Zaorska, M. (2022). *Rok 2022 Rokiem Marii Grzegorzewskiej*. Referat wygłoszony 27.05.2022 r. podczas sympozjum naukowego: «Maria Grzegorzewska jako prekursor pedagogiki specjalnej w Polsce (2022 – Rokiem Marii Grzegorzewskiej)», zorganizowanego w Instytucie Pedagogiki UR oraz APS (konferencja online)

AROUND HUMANISTIC IDEAS AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE CONTEXT OF THE MARIA GRZEGORZEWSKA UNIVERSITY'S CENTENARY AND THE DECLARATION OF 2022 AS THE YEAR OF ITS PATRONESS

Dorota Jankowska

PhD in Humanities (Pedagogy), Director of Studies, Maria Grzegorzewska University, Warsaw, Poland

Abstract. This article presents the Maria Grzegorzewska University's activities at various historical stages in the context of its mission, shaped by the committed humanism of its Patroness's thought and work. The need to bring the University and its activities closer to the academic community of Ukraine is justified by two historically significant events in 2022: the University's centenary and the declaration of 2022 as the year of Maria Grzegorzewska (Resolution of the Sejm of the Republic of Poland dated October 27, 2021). The valuable argument is the long-term and particularly productive scientific cooperation of the University with the Ukrainian academic community and the prospects for its further development.

The article shows the specificity of the University's activities based on the humanistic thought of M. Grzegorzewska — the Founder and Patroness of the University. It characterises the main directions of the institute's research. This is evidence of commitment to humanistic ideas and an occasion to celebrate the University's anniversary and year of Maria Grzegorzewska in Poland.

Keywords: Maria Grzegorzewska University; Maria Grzegorzewska; university; academic traditions; scientific cooperation.

НАВКОЛО ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ — У КОНТЕКСТІ 100-РІЧЧЯ АКАДЕМІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ІМЕНІ МАРІЇ ГЖЕГОЖЕВСЬКОЇ ТА ВИЗНАННЯ 2022 РОКУ РОКОМ ЇЇ ПАТРОНКИ

Дорота Янковська

доктор гуманітарних наук (з педагогіки), директор студій Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської, м. Варшава, Республіка Польща

Анотація. У статті схарактеризовано діяльність Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської на різних історичних етапах у контексті її місії, сформованої відданим гуманізмом думки та праці її засновниці. Необхідність наближення Академії та її діяльності до академічної спільноти України зумовлюється двома історично значущими подіями 2022 року: столітнім ювілеєм Академії та проголошенням 2022 року роком Марії Гжегожевської (Постанова Сейму Республіки Польща від 27 жовтня 2021 року). Важливим аргументом є багаторічна й особливо плідна наукова співпраця Академії з академічною спільнотою України та перспективи її подальшого розвитку.

Висвітлено специфіку діяльності Академії на основі гуманістичної думки М. Гжегожевської – засновниці й патронки навчального закладу та основні напрями наукової діяльності інститутів. Це є свідченням відданості гуманістичним ідеям, а також нагодою відзначення ювілею Академії і водночас року Марії Гжегожевської в Польщі.

Ключові слова: Академія спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської; Марія Гжегожевська; академічні традиції; наукова співпраця.

Data publikacji: 28 grudnia 2022 r.